

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Det uppmärksammade barnomhändertagandet

**En kvalitativ innehållsanalys av hur svenska medier
framställer omhändertagande av barn**

Jesper Olsson & Alexandra Jonsson

Kandidatuppsats: Sopa63

Aktuell termin: VT-17

Handledare: Elizabeth Martinell Barfoed

Abstract

Authors: Jesper Olsson & Alexandra Jonsson

Title: Worthy of attention – The children taken into custody (Translated title)

Supervisor: Elizabeth Martinell Barfoed

Assessor: Anna Rypi

The purpose of this study was to examine how newspapers construct the image of childcare in Sweden. To be more specific the aim was to explore and understand how media describes the work that social services are doing when they investigate the need of childcare or decide to emancipate a child from their parents. The questions this study wanted to answer is which perspective media most commonly choose to emphasize and if there were certain participants that was rendered as victims or perpetrators. To answer those questions this study used a qualitative content analysis applied on articles in six different Swedish newspapers. The theories applied on this study was social constructionism, priming and media logic. We found that Swedish newspaper, while discussing child protective services, more frequent described social services in a negative way. The material this study analyzed showed that children usually was pictured as victims while social services more commonly was the perpetrator. An interesting result was that even in articles where children was displayed as perpetrators, social services still was presented as ineffective. The conclusion of this study was that social services need a better way to communicate with the media to create a nuanced picture of child protection in Sweden.

Keywords: Media, Child Protective Services, Social constructionism, Compulsory care

Nyckelord: Media, Socialtjänsten, Socialkonstruktivism, Tvångsvård

Innehållsförteckning

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar.....	5
1.4 Relevans för socialt arbete & vetenskaplig relevans	6
2. Kunskapsläge	6
2.1 Socialtjänsten i medierna	7
2.2 Perspektiv på omhändertagande av barn	8
3. Teoretiska perspektiv	9
3.1 Priming och medielogik.....	9
3.2 Socialkonstruktivism.....	11
4. Metod	13
4.1 Val av metod.....	13
4.2 Databearbetning.....	13
4.3 Metodens förtjänster och begränsningar.....	14
4.4 Urval och material.....	16
4.5 Metodens tillförlitlighet	17
4.6 Forskningsetiska överväganden.....	18
4.7 Förförståelse	19
4.8 Arbetsfördelning.....	20
5. Analys	20
5.1 Omhändertagande som problem.....	20
5.1.1 Den inkompetenta socialtjänsten	25
5.2 Omhändertagande som lösning.....	27
5.2.1 Den kompetenta socialtjänsten.....	30
6.0 Avslutande diskussion	33
Referenser	36
Artiklar	38

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Medier är ständigt närvarande i människors vardagsliv. Människor lyssnar, läser och tittar dagligen på nyheter via olika typer av medier och låter dessa ge bilden av den värld vi lever i. Medierna väljer inte bara vad som är värt att rapportera utan även hur deras produkter framställs. Detta ger medierna makt att klassificera och presentera vår verklighet och blir den viktigaste källan till kunskap när det kommer till sammanhang som vi själva inte är fullt bekanta med (SOU 2006:21, s. 10; Peterson & Pettersson 2011). Genom att medierna uppmärksammar och framhäver särskilda delar i sitt material och låter andra bli osagda påverkar det människors tankemönster. Medierna influerar på detta sätt samhället och hur människor gör sin bedömning om specifika fenomen (Strömbäck 2000, s. 207–208). Människor konstruerar olika sätt att se och uppfatta omvärlden baserat på hur språket, både i skrift och tal (Jørgensen & Philips, s. 67). Genom vår språkuppbyggnad, tillsammans med olika beskrivningar av fenomen i samhället, produceras alltså våra tolkningar av verkligheten. Individen som exempelvis läser dessa medierapporter påverkas och kommer antingen att ifrågasätta den beskrivning media framställt eller tala kring fenomenet ur ett likartat perspektiv. Ofta blir resultatet det sistnämnda, vilket gör att de diskursiva mönster som har blivit konstruerade i samhället reproduceras. Detta kan i förlängningen även influera den enskilda individens bedömningar och vardagliga agerande (Ahrne & Svensson 2011, s. 151).

Denna studie kommer att fokusera på hur omhändertagande av barn framställs i svenska tidningar. Denna avgränsning har gjorts med utgångspunkt i att det är en intervention som skapar mycket debatt, väcker känslor och där starka texter i medier ofta medföljer.

Omhändertagande av barn är även en av de mest uppmärksammade och ingripande handlingar socialtjänsten genomför, vilket gör underlaget mer intressant för denna studie att analysera. En ökad medvetenhet kring hur medierna väljer att rapportera kan hjälpa dem som jobbar inom socialt arbete att förstå hur medierna konstruerar fenomenet, aktörerna däromkring och i förlängningen hur detta kan influera enskilda individers uppfattning. Som kommande socialarbetare är detta en viktig kunskap att ha och ett ämne att vara uppmärksam kring. En förståelse för hur texterna beskriver orsaker och lösningar på sociala problem är av stor vikt för socialt arbete. Detta då det är av intresse för varje socialarbetare att också införskaffa kunskap och förståelse av sociala problem och hur dessa framställs (Jönsson 2010, s. 15).

En viktig aktör i arbetet kring omhändertagande av barn är socialtjänsten, denna undersökning kommer att belysa hur denna myndighet framställs i sitt arbete kring omhändertagande av barn. Tidigare forskning inom detta område visar att medierna mer frekvent väljer att rapportera om misstag och negativa konsekvenser av socialtjänstens arbete och missar att belysa de gånger socialtjänsten gjort något positivt. Detta kan i förlängningen leda till en utbredd negativ samhällsbild gentemot socialtjänsten och det arbete de utför (Ayre 2001). En aspekt som vi anser kan vara av intresse när man analyserar omhändertagande i medierna är de konflikter som uppstår. Två starka krafter står emot varandra, nämligen medierna som konstruerar den allmänna bilden av fenomenet, och en av de beslutsfattande aktörerna socialtjänsten. Även om de båda kanske har barnets bästa i fokus och anser sig göra rätt i att försöka skydda den lilla individen så går alltid mediernas framställda version vinnande i denna konflikt. Detta på grund av att socialtjänsten inte kan uttala sig om specifika fall då de är skyldiga att följa offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400). En faktor som gör att mediernas framställning ytterligare är av stor vikt för hur samhället ser på detta specifika problem är att många individer inte har personlig erfarenhet av socialtjänstens arbete. De kommer alltså inte så ofta i kontakt med fenomenet, vilket gör att mediernas inflytande blir ännu större (Reid & Misener, 2001). Att undersöka och belysa hur medierna framställer detta område är därför inte enbart av intresse för de socialarbetare som arbetar med omhändertagande, utan även för alla personer som inte har en personlig erfarenhet av socialtjänstens arbete och kanske funderar på att söka kontakt, men inte vågar.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka och förstå hur svenska tidningar konstruerar bilden av arbetet med omhändertagande av barn.

1.3 Frågeställningar

- Hur framställs socialtjänstens arbete kring omhändertagande av barn i svenska tidningar?
- Vilkas perspektiv väljer de svenska tidningarna att framhäva i arbete med omhändertagande av barn?

- Vilka aktörer framställs som offer kontra förövare i arbetet med omhändertagande av barn?

1.4 Relevans för socialt arbete & vetenskaplig relevans

Utifrån problemformuleringen kan vi konstatera att medierna har en betydande makt när det kommer till att förklara specifika fenomen i vårt samhälle (Peterson & Pettersson 2011; SOU 2006:21, s. 10). Detta arbete kommer att belysa hur medierna framställer arbetet med omhändertagande av barn i syfte att undersöka på vilket sätt bilden av socialtjänsten och dess arbete konstrueras. En liknande undersökning om detta specifika ämne har vid sökning i relevanta databaser inte kunnat hittas i Sverige, vilket gör att det existerar en kunskapslucka som kan fyllas i syfte av att skapa en större medvetenhet kring fenomenet. Hur sociala problem konstrueras i medierna kan även vara av intresse för socialarbetare och andra myndighetsutövare då det är viktigt att ha kunskap om hur socialtjänsten framställs. För att skapa en allmän medvetenhet om vilka faktorer som kan influera hur man samtalar om och ser på ett specifikt fenomen, kan detta ämne även vara av intresse för samhället i stort.

2. Kunskapsläge

I detta kapitel kommer en överskådlig presentation av relevant tidigare forskning kring ämnet presenteras. För att hitta detta material har databasen LUB-search använts där vi sökt efter artiklar som är peer reviewed. Vi har utöver detta även sökt efter artiklar från Socialvetenskaplig Tidskrift på deras egna internetsajt samt European Journal of Social Work. Sökord som använts har varit: omhändertagande, barnavård och LVU. Utifrån dessa sökningar kan vi konstatera att ingen tidigare forskning kring vår specifika avgränsning av mediernas framställning av omhändertagande av barn i Sverige har genomförts. De studier som presenteras nedan baseras därför främst på mediernas framställning av socialarbetarens enskilda arbete, samt omhändertagande i sig, för att försöka ge en nyanserad bild av hur man forskat kring detta tidigare.

För att skapa en större förståelse kring vårt ämnesval för detta arbete krävs att vi även kortfattat redogör för tidigare forskning kring vem som egentligen får komma till tals när man diskuterar omhändertagande av barn. Vems perspektiv som framkommer i en diskussion

influerar på vilket sätt bilden konstrueras. Dessa olika perspektiv kan belysa vem som anses vara viktigast i sammanhanget och kan påverka konstruktionen kring det fenomen vi valt att studera. För att belysa detta kommer vi presentera några perspektiv som forskningen utgått ifrån gällande omhändertagande av barn.

2.1 Socialtjänsten i medierna

Undersökningen tar avstamp i att socialtjänsten i medierna är ett forskningsområde som är i sin linda. Den forskning som existerar kring hur socialtjänsten framställs i medierna kom först under början av 2000-talet, det var först då man fick upp ett större intresse för vilka eventuella influenser medierna har på samhället i stort. Bland dessa forskare fanns Patrick Ayre (2001) som utifrån sina studier av medier i Storbritannien kunde fastställa att socialtjänsten mer frekvent framställs negativt än positivt. En annan som person som forskat kring hur socialarbetare gestaltas är Margaret Gibelman (2004) som gjorde en uppmärksamman analys av tre serier i TV. Utifrån dessa kunde hon dra slutsatsen att socialarbetare ofta framställs som tvivelaktiga och klumpiga i sitt arbete och sina metoder. Som slutsats i analysen resonerade hon att denna framställning i förlängningen leder till föreställningen hos tittaren att socialarbetaren ofta är inkapabel och tvivelaktig i sina beslut (ibid.).

Reid och Misener (2001) valde också att undersöka hur socialtjänsten framställs i media och kom i sin studie, utifrån analyser av artiklar i USA och England, fram till att mediernas beskrivning av socialtjänsten har stor betydelse för hur samhället uppfattar socialarbetare. De drar slutsatsen att det är lättare att bli influerad av mediernas skildringar när man inte har personliga erfarenheter av fenomenet som beskrivs. Detta blir extra aktuellt för socialtjänsten då det inte är många individer som har eller har haft direkt kontakt med dem (Ibid.). Detta innebär att en individ som inte har egna erfarenheter av socialtjänsten löper större risk att bli påverkad av mediernas framställning och därefter reproducera de beskrivningar som inte alltid nödvändigtvis överensstämmer med verkligheten eller visar arbetets komplexitet (Ibid.). När vi applicerar Reid och Miseners (2001) resonemang på det som Ayre (2001) och Gibelman (2004) kommer fram till, kan vi konstatera att den negativa bild av socialtjänsten som oftare framställs riskerar att influera människor i stor utsträckning. Detta eftersom att många individer inte har någon personlig erfarenhet av socialtjänstens utövande men ändå hör

om, och kommer i indirekt kontakt med fenomenet, -för att därefter reproducera den sociala konstruktionen av socialtjänsten och dess arbete. (Reid & Misener 2001)

Detta kapitel kommer avslutningsvis presentera en undersökning gjord av Gaughan och Garret (2012) som i en studie undersöker hur irländska tidningar framställer socialt arbete. Denna studie drar slutsatsen att det är av stor vikt att man inser värdet i att medierna lyfter fram även de positiva aspekterna av socialt arbete. De tydliggör att även om det alltid kommer att finnas människor som läser mediematerial med en kritisk blick, så kommer det tidningarna väljer att framställa ändå att forma hur läsaren förstår socialtjänstens arbete. Medierna kan därför anses ha ett stort ansvar i hur de konstruerar bilden av socialtjänsten och det arbete som utförs (Ibid.).

2.2 Perspektiv på omhändertagande av barn

Ett exempel är Cederborg och Karlsson (2001) som med utgångspunkt i Barnkonventionen undersökt hur väl man tar tillvara på barnets perspektiv i utredningar kring omhändertagande och annan frivillig vård gentemot barn. Studien bygger på att det finns allt större politiska ambitioner att ta tillvara på barns åsikter i de ärende som rör honom eller henne.

Undersökningen visar dock att så inte är fallet då barnen sällan får ta del av det som bestäms, barnen får inte veta först än dessa beslut ska genomföras. De blir inte heller tillfrågade om sin personliga åsikt i den grad de borde (Ibid.). Att barn inte får komma till tals är något även Mattsson (1998) i sin undersökning av rättsfall i enlighet med LVU kommit fram till. Barnen får enbart uttrycka sig i mycket begränsad omfattning och blir ofta inte tillfrågade om sin egen mening eller sina tankar om situationen. Med detta som grund har många barn som blivit placerade utanför hemmet upplevt en instabil barndom där de i vissa fall blivit omplacerade flera gånger under sin uppväxt. Ibland har barnet fått flytta hem igen efter en tids placering, för att sedan åter bli beslutade för samhällsvård när föräldrarna inte klarat av att ta hand om barnet. När barnen inte får känna att deras uppfattning spelar roll och inte heller får sin röst hörd leder detta till en känsla av maktlöshet (Andersson 2008; Skoog 2013).

Forkby (2005) skrev en artikel om hur medierna under tidigt 2000-tal framställde "värstingungdomar" i olika former av dokusåpor. Målet med dessa dokusåpor som sändes i televisionen var att dramatisera och prioritera den underhållning som dessa ungdomar kunde föra med sig i form av konflikter och drama. Här fick ungdomarna en plattform att komma till

tals, men eftersom allt filmades för att sändas som underhållning blev syftet med behandlingen och viljan att visa en verklighetstrogen bild något negligerad. Baktanken var snarare att göra ungdomarna och de anställda i serien till intressanta karaktärer. Denna serie skapade en vild samhällsdebatt kring vilka individer som ska anses vara värdiga kontra ovärdiga, vem som förtjänar hårdare straff samt vem ska anses vara offer för myndigheters misstag, en debatt som fortfarande är aktuell (Ibid.). Denna studie är ett exempel på hur den mediala logiken kan influera innehållet, något vi kommer återkomma till under studiens gång.

3. Teoretiska perspektiv

För att begripliggöra och ge studien verktyg att bearbeta den insamlade empirin kommer teoretiska resonemang att appliceras på det material som ska analyseras. I detta kapitel finns en redogörelse där syftet är att precisera, förklara och motivera de teoretiska utgångspunkter vi haft för att genomföra denna studie. De teoretiska perspektiv och begrepp vi har valt för att ge empirin mening är socialkonstruktivism, medielogik samt *priming*. Nedan följer en presentation av teoriernas innebörd och hur dessa kommer tillämpas.

3.1 Priming och medielogik

Det teoretiska begreppet *priming* syftar på sambandet mellan yttre stimuli, som exempelvis medieinnehåll, och de bedömningar människor gör kring en särskild händelse eller särskilt fenomen (Strömbäck 2000, s. 208). *Priming* utgår ifrån att när en människa samtalar kring ett ämne gör personen det utifrån de tankar som är närmast tillgängliga, därför har medierna en betydande roll när det kommer till att aktivera och driva fram specifika delar av människors tankemönster (Strömbäck 2000, s. 209). Teoretiskt innebär *priming* i denna studie att medierna, genom att framställa arbetet kring omhändertagande och aktörerna kring fenomenet på ett specifikt sätt, påverkas läsaren att diskutera fenomenet utifrån liknande tankemönster. I de fall en särskild aktör, som exempelvis socialtjänsten eller det omhändertagna barnet, främst gestaltas negativt kommer även läsarens tankemönster att förskjutas i denna riktning (Ibid.).

För att förstå det material vi analyserar kräver denna studie att man även tar i beaktande hur medierna arbetar och fungerar. Intressant för undersökningen är därför att reflektera kring hur det material vi samlat in producerats och vilka medielogiker som påverkar hur vår insamlade empiri bygger upp den socialt konstruerade bilden av omhändertagande av barn. Först och

främst måste vi vara medvetna om att medialt innehåll inte främst bestäms av de händelser som sker i omvärlden. Snarare är det en produkt av vilket innehåll som är mest lukrativt för mediernas dagordning (Lindgren 2012, s. 44–45). Ett begrepp som är värt att förtydliga är “infotainment” där Dahlgren (1998, s. 56) syftar på utvecklingen av mediernas roll i samhället. Den stora tillväxten av olika nyhetskällor har ökat mediernas behov av underhållning för att kunna locka till sig läsarens uppmärksamhet. Den ursprungliga traditionen att medierna främst har som uppgift att producera och tillhandahålla nyheter har förändrats, deras huvudsakliga essens har påverkats av den moderna sociala utvecklingen och det stora utbudet av information (Dahlgren 1998, s. 56). Denna utveckling av mediasamhället har skapat ett omfång av berättartekniker i syfte att höja nyhetsvärdet och locka publiken att läsa det specifika producerade materialet. Dessa tekniker influerar hur nyheten konstrueras samt hur texten påverkar bedömningen av ett specifikt fenomen, som exempelvis omhändertagande av barn och socialtjänstens roll i sammanhanget. I vår studie kommer fyra berättartekniker att tas i beaktande och analyseras, dessa är *personifiering*, *intensifiering*, *konkretion* och *förenkling* (Strömbäck 2000, s. 158–159).

- *Personifiering* är en metod inom medierna där man menar att det publicerade materialet syftar till att locka större uppmärksamhet och öka nyhetsvärdet genom att göra läsaren berörd. Genom att ge möjligheten att identifiera sig med det som framkommer i nyheten berör man läsaren på ett personligt plan som i sin tur gör nyheten mer levande.
- *Intensifiering* som berättarteknik syftar till att dramatisera och göra nyheten mer intensiv. Aktioner, konflikter och liknande material lockar människor att läsa. En nyhet som har en försiktig inledning drar till sig mindre uppmärksamhet och därför är intensifiering en vanlig metod för att göra materialet mer levande.
- *Konkretion* används för att människor lättare ska kunna relatera till texten, därför behöver man konkretisera fenomenet eller händelsen man beskriver. Det är lättare för en människa att knyta an och förstå något som går att ta på. Medier som vänder till människor använder sig gärna av denna metod eftersom abstraktioner kräver mer av individen som läser materialet.
- *Förenkling* har en stor betydelse när materialet har begränsat utrymme och författaren måste hålla sig kort. Artiklar i dagens tidningar ger inte utrymme för den komplexitet som omger fenomenet som omskrivs. En anledning till detta kan vara den brist på tid som ofta omger mottagarna av texten, det vill säga tidningarnas läsare. I ett medium

som riktar sig till en bred population krävs det att materialet framställs koncist, tydligt och förenklat.

Dessa berättartekniker, mediernas marknadsintresse tillsammans med andra krafter kan leda till att den, av medierna, beskrivna verkligheten påverkar sättet på vilket sätt denna framställs (Strömbäck 2000, s 161). Trots mediernas sekundära intressen influerar och konstruerar alltså dessa nyheter vår upplevda verklighet. Detta leder oss in på studiens andra teori som vi valt att applicera i vår analys, nämligen socialkonstruktivism.

3.2 Socialkonstruktivism

Termen socialkonstruktivism kan inte förklaras på endast ett sätt. De personer som valt att fördjupa sig och forska kring ämnet har i stället egna tolkningar och variationer av hur socialkonstruktivism bäst förklaras och tolkas. Det finns ingen samlad bild som kan identifiera den "rätta" tolkningen och det finns heller inte alltid liknande tolkningar hos de olika forskarna. Burr (2003, s. 2–5) påpekar att det dock finns ett antal grundantaganden som vår studie måste förhålla sig till för att skriva in sig i detta perspektiv. Det första och mest framstående är att ingen kunskap är sann, giltig eller på något sätt självklar, intresset ligger i stället på hur denna kunskap produceras och vilka aspekter som kan spela in i konstruktionen. Även Wennberg (2000, s. 30) resonerar kring detta och konstaterar att det är irrelevant om kunskapen är sann eller giltig. Han kommer precis som Burr (2003) fram till att vad som är värt att fråga sig är hur denna verklighet skapats.

Burrs (2003, 2–5) andra grundantagande är att man inom socialkonstruktivismen alltid måste ta hänsyn till den roll som kultur och historia har spelat i människans bild av verkligheten. När man beaktar influensen av olika kulturer kan det därför finnas olika sätt att uppfatta samma fenomen. Hon fortsätter med ett tredje antagande som syftar till att understryka att kunskap är socialt producerad och att människor skapar kunskap genom interaktion och sättet de beskriver och samtalar kring vad som betraktas som kunskap. Det är den dagliga kontakten och samtalen som utspelar sig som utgör versionen av ett vetenskapligt fenomen. Kunskap är alltså inte given, utan produceras i bestämda sammanhang. Det fjärde och sista antagandet är att kunskap och social interaktion går hand i hand. Hur man väljer att förstå och interagera med ett fenomen avgör sättet vi ser på det och den kunskap som skapas kring det. Om man dessutom har en personlig relation till fenomenet kommer kunskapen som skapas kring det

påverkas beroende av denna relation och därför avgöra sättet man samtalar om och tänker på fenomenet. Man kan alltså tolka det som att man konstruerar både sig själv och omgivningen genom interaktion (Burr 2003, s. 2–5). Det socialkonstruktivismen kan hjälpa oss att förstå är varför omvärlden kan ses och uppfattas som subjektiv. Det ger en förklaring till varför det spelar roll hur påtryckargrupper, i detta fallet medierna, framställer ett fenomen. De beskrivningar som medierna väljer kan reproduceras av allmänheten, det betyder att de perspektiv medierna framhäver, samt hur man gestaltar de olika aktörerna kring omhändertagande är viktiga att analysera. Beroende på hur medierna framställer dessa fenomen kan människor influeras att antingen uppfatta fenomenet som problematiskt eller nödvändigt. I förlängningen påverkar dessa mediebeskrivningar hur vi upplever och samtalar kring ett socialt problem (Ejnoes & Kristiansen 2002, s. 80). Potter (1997) utvecklar ett liknande resonemang och menar att världen rent objektivt inte är skapad att förstås på ett specifikt sätt. Han menar att vår verklighet konstrueras av hur människan väljer att kategorisera genom språk, skrift samt hur vi samtalar kring dessa olika kategorier (Potter 1997, s. 98).

Då syftet med studien är att undersöka och förstå på vilket sätt svenska tidningar konstruerar bilden av socialtjänstens arbete kring omhändertagande av barn hävdar vi att de socialkonstruktivistiska glasögonen är lämpliga när vi analyserar empirin. För att fördjupa analysen valde vi även att använda oss av medielogikens särskilda kännetecken vilka hjälper oss att göra materialet begripligt och tydliggöra hur socialtjänsten framställs i medierna. Vi fann att även priming var ett lämpligt teoretiskt begrepp att utgå ifrån då detta, inte helt olikt socialkonstruktivismen, utgår ifrån att tankemönster skapas med hjälp av media och de samtal som förs kring ett specifikt fenomen.

Ur en kritisk ståndpunkt kan socialkonstruktivismen som vetenskapsteori vara något problematiskt att använda då den öppnar för ett stort mått av subjektivitet. Precis som Burr (2003) påpekar produceras kunskap med hänsyn till den kultur och historia som upplevts av individen. Detta påverkar även oss som forskare till detta arbete i vad vi väljer som intressanta teman i analysen. Vad vi tar i beaktande som grund för en given konstruktion är det som påverkar hur arbetet byggs upp. Det vi anser vara av mindre intresse kanske går förbi osett. Trots detta kommer socialkonstruktivism att användas och ett visst mått av subjektivitet är ofrånkomligt när man undersöker vilka mönster som skapar en social konstruktion.

4. Metod

4.1 Val av metod

För att genomföra denna studie har vi valt att arbeta utifrån en kvalitativ metod. En av anledningarna till detta är att det funnits ett intresse för en fördjupad förståelse och kunskap kring den empiri som ligger till grund för arbetet. Att arbeta kvalitativt innebär bland annat att studien utgår ifrån en tolkningsinriktad utgångspunkt, detta betyder att tyngden kommer ligga på en förståelse av den sociala verkligheten samt hur individerna tolkar denna verklighet. Studien kommer även genomgående att anta den ontologiska ståndpunkt som socialkonstruktivismen vilar på (Bryman 2011, s. 340–341). Med det syfte studien har samt de ståndpunkter studien är uppbyggd kring skulle det ha varit kontraproduktivt att använda en kvantitativ metod.

4.2 Databearbetning

Då fokus ligger på att analysera hur medierna framställer socialtjänstens arbete kring omhändertagande av barn har texter i form av tidningsartiklar valts ut som empiri. För att analysera och förstå dessa texter kommer forskningsmetoden kvalitativ innehållsanalys att användas (Bryman 2011, s.505). I studien frilägger vi teman i det innehåll som analyseras, vilket underlättar den kodning av empirin som ligger till grund för analysen. Kodningen gör det sedan lättare att begripliggöra empirin och förstå dess olika beståndsdelar genom att hjälpa till att upptäcka mönster och se likheter och skillnader (Ibid.). En kvalitativ innehållsanalys är ett vanligt sätt att analysera texter på och efter att ha övervägt andra möjliga metoder som exempelvis diskursanalys fann vi att innehållsanalys var en mer relevant, och fullt tillräcklig, metod för att underbygga studiens syfte och frågeställningar.

I användandet av en kvalitativ innehållsanalys kan det vara bra att vara medveten om att det finns olika sätt att undersöka en text. I texterna kommer läsaren att möta ett manifest och ett latent innehåll (Graneheim & Lundman 2004, s. 106) Manifest innehåll syftar till det uppenbara som tydligt är utskrivet i texten i form av ord och bilder. Latent innehåll syftar på det som inte står utskrivet svart på vitt i ord och meningar, i stället är det den underliggande meningen och så kallade tonen i texten man undersöker (Ibid). Latent innehåll är dock något

som detta arbete inte kommer undersöka då socialkonstruktivism, medielogik och priming främst är intresserade av att studera det manifesta innehållet. Detta teoretiska perspektiv intresserar sig för hur fenomen är konstruerat och vad som står direkt utskrivet i texten. Utifrån dessa teorier hade en studie av det latent innehåll skapat en för stor tolkningsmöjlighet i analysen, genom att det hade varit lätt att tillskriva det empiriska materialet en mening som varit svår att belägga. För att undvika detta kommer vår studie primärt att studera det manifesta innehållet. Detta kommer att underlätta studiens tematisering och kodning samt ligga till grund för arbetets analys (Jönsson 2010, s. 56).

För att få en överblick av empirin som samlats in har samtliga artiklar blivit lästa flera gånger innan kodningen initierades, för upptäcka vad som var återkommande i texterna. I den inledande läsningen valde vi att läsa med objektiva glasögon, utan förutfattade tankar om vad som skulle stå eller vilka teman som skulle eftersökas. Utifrån detta kunde kodningen påbörjas och genom det kunde specifika teman urskönjas i empirin. Vad vi har haft i åtanke är att vissa artiklar kan förekomma under flera olika teman, eftersom materialet berör flera olika aspekter. Efter att empirin blivit tematiskt kodad har den därefter delats in i olika underkategorier som ytterligare bryter ner den centrala innebörden i artiklarna. Detta material ligger tillsammans med vår teoretiska utgångspunkt som grund för den analys som presenteras nedan.

4.3 Metodens förtjänster och begränsningar

Fokus för denna undersökning är att försöka förstå hur medierna väljer att framställa ett visst fenomen i samhället och för att undersöka detta har vi valt att fördjupa oss i ett mindre antal texter. När det rör ett relativt sett mindre antal texter ger det oss utrymme att gå in och analysera texterna och dess mening på ett djupare plan. Vi valde en kvalitativ innehållsanalys baserat på just möjligheten till denna typ av analys. Viktigt att komma ihåg är att denna analys som sagt är baserat på ett begränsat antal texter. Även om vi försökt uppnå en mättnad i empirin finns det alltid utrymme för ännu en väl vald text i analysen. I stället för att eftersöka fler artiklar har de texter som valts ut haft syftet att ge en möjlighet till fördjupning i det specifika ämnet och visa upp flera olika perspektiv för att ge grund för en nyanserad analys. Det finns en medvetenhet hos oss att en mer omfattande eftersökning kunde ha utmynnat i ett större antal användbara artiklar som möjligtvis kunde gynnat resultatet och

trovärdigheten för undersökningen. Detta skulle därför vara eftersträvansvärt om vi fått möjligheten till en mer omfattande undersökning om samma ämne.

Texter i medierna ger föreställningar om hur samhället är, borde vara samt hur man ska agera i en viss situation (Ahrne & Svensson 2011, s. 131–132). Dessa, av texterna, presenterade föreställningar formar och influerar hur personer väljer att tänka och tala kring omvärlden och diverse fenomen. Att studera texter ger även möjlighet att förstå och undersöka de uttryck som finns kring rådande föreställningar och relationer i samhället på grund av detta är just texter i medierna den mest lämpade empirin för undersökningen eftersom dessa påverkar samhället i stort (Ibid.). En begränsning när studien inte bygger på intervjuer är att vi inte kommer att få kunskap om de berördas perspektiv, inte heller får vi möjlighet att studera hur mediernas framställning kan påverka en individs direkta uppfattning och tankar. Trots detta har metodvalet blivit just innehållsanalys, då vi i denna studie har ett syfte som inte rör individers uppfattningar, utan snarare handlar om skapandet av konstruktionerna på ett mer generellt plan.

Det som kan vara en nackdel med valet av en kvalitativ metod är att det till skillnad från kvantitativ metod inte visar på någon typ av objektiv verklighet. En följd effekt av detta är att studien inte ger resultatet möjlighet att fastslå någon typ av konkret sanning, vilket en kvantitativ studie haft större chans att göra. I en kvalitativ undersökning är man mer intresserad av ord och upplevelser, i stället för kvantifierbara siffror (Bryman 2011, s. 340). Vad som även är värt att notera är att en kvalitativ metod dessutom är en mindre bestämd typ av metod när det kommer till sökandet av empiri. Det är inte fullt nödvändigt att forskaren har ett bestämt tema att forska kring, utan det finns i stället utrymme för empirin att leda vägen till det kommande resultatet. Vad man då måste ha i åtanke vid en kvalitativ metod är att forskarna alltid mer eller mindre utgår ifrån en individuell tolkning av den empiri man samlar in (Bryman 2011, s. 341).

Den subjektivitet som metodvalet skapar kräver noggrannhet, men trots det ovan sagda anser vi att medvetenheten kring dessa nackdelar kommer att hjälpa oss att undvika de fallgropar de eventuellt innebär. När den subjektivitet som en sådan här undersökning inbjuder till är det viktigt att vara metodologiskt medveten och trogen de teoretiska perspektiv som valts. En undersökning av detta slag kan även mana till nya liknande studier, som i sin tur gemensamt kan skapa en djupare bild av det valda ämnet.

4.4 Urval och material

Det urval som används för att genomföra detta arbete är ett bekvämlighetsurval (Bryman 2011, s. 194–195). Till detta arbete har sex olika svenska tidningars artiklar som publicerats på deras internetsajter använts. Dessa är Aftonbladet, Helsingborgs Dagblad, Expressen, Dagens Nyheter, Kvällsposten och Svenska Dagbladet. Bekvämlighetsurvalet av dessa svenska tidningar är baserat på att de är tidningar som är välkända och därmed kan antas läsas av många. Nackdelen med ett sådant urval är att det är svårt att generalisera de resultat som produceras utifrån detta urval. Eftersom att vi har gjort en avgränsning till sex specifika tidningar måste detta material nödvändigtvis inte, i detta fall, visa på hela den mediala framställningen av det undersökta fenomenet. Vi har däremot medvetet valt dagspress och kvällspress för att få olika perspektiv inom ämnet. Bekvämlighetsurvalet kan dock ändå användas som en form av språngbräda in till ett forskningsområde och därför kan man ändå anse att det är en legitim metod för denna studie (Ibid.). På grund av detta finns det ingen direkt anledning att se bort från dessa tidningar och använda en annan typ av urvalsmetod, då dessa tidningar når ut till stora delar av befolkningen. Denna undersökning är dessutom tänkt att vara en första kontakt med mediernas framställning av omhändertagande i medierna, det är möjligt att vid en ny och fördjupad undersökning skulle en annan urvalsmetod vara bättre lämpad.

Ahrne och Svensson (2011, s 133) hävdar att det finns två typer av empirisk karaktär. Dessa är texter av argumenterande karaktär samt texter av beskrivande karaktär. I vår undersökning har vi fokuserat på den mer beskrivande typen av text, vi har medvetet sorterat bort argumenterande typer av texter, exempelvis debattartiklar och krönikor för att ge större utrymme till de beskrivande texterna såsom nyhetsartiklar och reportage. Anledningen till detta är att vi funnit ett större intresse av hur medierna direkt framställer och beskriver det valda fenomenet, inte hur man argumenterar kring det. Vi anser att genom detta urval ge studien en större möjlighet att besvara valda syfte och frågeställningar. Det finns dock undantag när vi funnit att ett fåtal argumenterande artiklar haft stor relevans och anknytning till vårt syfte och frågeställningar har de ändå tagits med som empiri. Dessa texter gav en ny dimension till materialet som rättfärdigar att vi bortsåg från vår vision att prioritera de beskrivande texterna.

Denna undersökning har haft svenska tidningar som avgränsning samt deras framställning av omhändertagande av barn och aktörerna däromkring. Då medierna, som det har beskrivits ovan, har stor makt över hur ett fenomen kan förstås och uppfattas har undersökningen fokuserat på att analysera vad svenska tidningar skriver i sina artiklar. Utöver detta, för att hålla undersökningen så aktuell som möjligt, har en tidsmässig avgränsning gjorts till artiklar som sträcker sig från januari 2016 till mars 2017. För att samla in materialet har planerade sökord på tidningarnas sökmotorer använts på deras respektive internetsajter. De sökord som studien använt är LVU, omhändertagande, socialtjänsten och barnavård. När insamlingen av empirin var genomförd hade vi 42 stycken olika artiklar, dessa läste vi sedan igenom och började tematisera. För att hålla studien relevant sorterades en del artiklar bort efterhand, då de inte höll sig inom området för denna undersöknings syfte och frågeställningar. En del av de bortsorterade artiklarna tog dessutom upp samma händelse som artiklarna vi valt som empiri. Det slutgiltiga materialet hamnade då på 28 stycken artiklar som vi fördjupade och kodade. Denna fördjupning och kodning är det material som ligger till grund för denna studies analys.

4.5 Metodens tillförlitlighet

Då undersökningen är baserad på en kvalitativ metod är studiens reliabilitet och validitet egentligen inte av främsta intresse (Bryman 2011, s. 351). Det kommer dock att föras en diskussion kring för- och nackdelar med det valda tillvägagångssättet och den metod vi valt för undersökningen nedan, men här utifrån ett mer kvalitativt perspektiv. Tillförlitligheten i studien kommer att diskuteras genom begrepp som trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjligheten att styrka och konfirmera resultaten.

Trovärdighet är tänkt att uppnås genom att studien har utförts med de regler som finns kring hur en studie bör vara skapad och med det innehåll som förväntas. Studien kommer även att finnas tillgänglig för de personer som upplever den verklighet som beskrivs, det vill säga, vem som helst som läser tidningar och/eller har kontakt med socialtjänsten eller funderar på att ta denna kontakt. Det är sedan upp till dessa personer att avgöra om studien har beskrivit verkligheten på ett trovärdigt sätt. En av teknikerna som har använts är triangulering, detta innebär att det har använts fler än en informationskälla för att samla in empirin. I denna undersökning har det använts sex olika tidningar för att ta del av den konstruerade bilden av ett fenomen (Bryman 2011, s. 354–355).

Eftersom denna studie har fokus på det unika och betydelsen av det specifika fenomen som studeras är överförbarheten svag. I en kvalitativ studie är målet att få en djupare förståelse, och i just denna undersökning är denna förståelse även tidsbunden. Detta innebär att det kommer att vara svårt att föra över resultaten studien till en annan kontext eller situation. Vad vi i stället eftersträvat är att få en tät beskrivning av det specifika fenomenet och förse andra individer med en bra inblick kring området, så som det ser ut i nuläget (Bryman 2011, s. 355).

För att stärka pålitligheten i denna studie finns det fullständiga redogörelser för alla faser under arbetets gång. En utomstående ska förstå hur studien genomförts och varför vi valt ett sätt att arbeta framför ett annat. Teorier och slutsatser har eftersträvat att vara så pass presenterade att en utomstående läsare ska finna dem berättigade (ibid.). Eftersom det inte finns möjlighet att få fram en konkret och objektiv sanning av ett samhällsfenomen genom en kvalitativ forskningsmetod kan vi i stället argumentera att vi agerat i god tro. För att ge möjlighet att styrka och konfirmera detta arbetet har därför personliga värderingar och åsikter hållits utanför resultat och slutsatser i den mån det gått. Exempelvis har vi diskuterat och ifrågasatt varandras idéer och uppfattningar av texterna och vågat föra en öppen diskussion när vi ansett att den andra möjligtvis argumenterat i en allt för subjektiv anda. En subjektivitet kommer dock alltid finnas i kvalitativa undersökningar, men som forskare har vi haft den nödvändiga insikten om detta och inte medvetet manipulerat resultat och slutsatser i en specifik riktning (Bryman 2011, s. 355–356).

Avslutningsvis bör äktheten i detta arbete diskuteras där det mest relevanta är om forskaren ger en rättvis bild av de uppfattningar och åsikter det finns om det fenomen som studeras (Bryman 2011, s. 356–357). För att göra detta har vi valt sex olika tidningar som tillsammans fått representera en bild av det den mediala helheten. Målet med arbetet är även att ge samhället en bättre inblick i hur medierna beskriver ett visst fenomen. Detta kan i förlängningen hjälpa samhället att få en mer insiktsfull förståelse av den sociala situation som framställs.

4.6 Forskningsetiska överväganden

Grundläggande för all slags forskning som berör andra människor är att tänka på de etiska principerna så att ingen kommer till skada. Vetenskapen och samhällets intresse får aldrig gå före deltagarnas individuella välbefinnande (Kalman & Lövgren, 2012, s.7). För att

säkerhetsställa att detta inte sker finns fyra stycken etiska principer som gäller för svensk forskning. Dessa är informationskravet, som innebär att de berörda personerna ska vara informerade om undersökningens syfte. Samtyckeskravet, som innebär att deltagarna själva ska bestämma över sin medverkan i undersökningen. Konfidentialitetskravet som innebär att uppgifterna om deltagarna ska behandlas med största möjliga konfidentialitet. Samt nyttjandekravet som innebär att den insamlade data om deltagarna endast får användas till forskningens ändamål (Bryman, 2011, s. 131).

Svedmark (2012, s.101) skriver om vikten av att skydda individen från skada när en studie genomförs, hon belyser bland annat vikten av samtycke och konfidentialitet. Detta är dock något problematiskt då det är svårt att inhämta när texter används som empiri så som vi valt att göra i denna undersökning. Bryman (2011, s. 141) instämmer i just detta då han skriver att information av elektronisk karaktär kan, men inte måste vara, högst personlig. Ett sätt att ändå anse sig ha tillåtelse att använda elektroniska källor utan att tillfråga författaren först är genom att använda sig av texter som är lättillgängliga och som arkiveras på ett offentligt sätt. Informationen ska inte heller vara skyddad med lösenord, vara av känslig karaktär eller ha en tydligt utskrivna policy som förbjuder användandet av materialet (Bryman, 2011, s.142). I denna studie kommer vi därför att utgå från att publicerade artiklar på tidskrifternas sajter är offentligt material som kan användas utan att först tillfråga redaktör, journalist eller berörd inblandad. Bryman (2011, s.610) skriver dessutom att desto mer lättillgängliga och offentliga källorna är, desto mindre krav ställs på att forskaren ska skydda individens konfidentialitet samt anonymitet. Detta innebär att det inte heller behöver efterfrågas samtycke för användandet av källan. Med detta sagt är det med största sannolikhet så att sex stycken av de mest populära tidningarna i Sverige räknas som offentliga och därför kommer inga samtycken att inhämtas eller någon anonymisering av empirin ske för denna undersökning.

4.7 Förförståelse

Den förförståelse som funnits före utförd analys hos oss är att man i medierna mer frekvent väljer att rapportera om när socialtjänsten gjort misstag. Detta var en föreställning som fanns innan vi fördjupade oss i ämnet och letade tidigare forskning samt genomförde analysen. Som socionomstudenter har även vi stött på den allmänna attityd mot socialtjänsten som dessa rapporter kan ha fört med sig. Man anser bland annat att “soc bara tar människors barn” eller “lägger sig i och moraliserar över saker de inte har med att göra”. Om detta är något man

redan som socionomstudent stöter på finns det en stor risk att detta sätt att se och tala om den svenska socialtjänsten även påverkar aktiva socialarbetare samt dessutom de som vill, men kanske inte vågar, söka hjälp från socialtjänsten.

En viktig utgångspunkt är att trots denna förförståelse som forskare vara öppen inför alternativa tolkningar av materialet. Med detta i åtanke har vi hela tiden valt att hålla oss öppna för alternativa resultat, då det är mindre trovärdigt att bygga en undersökning på subjektiva uppfattningar. Denna medvetenhet har hjälpt oss framåt och fått fram ett mer trovärdigt resultat när vi inte låtit våra subjektiva tankar styra riktningen i analysen.

4.8 Arbetsfördelning

Arbetsfördelningen har varit jämn under hela arbetet då båda vi suttit tillsammans under majoriteten av skrivtiden. Detta har lett till en enkelhet att bolla idéer och hjälpas åt med ordval och redigering. Under kodningen av empirin valde vi att koda var för sig, men i samma rum för att efter en tids kodning diskutera det vi fått ut av texten och de likheter och skillnader vi sett. Där drog vi verkligen nytta av att vara två då vi fick ett bredare perspektiv på vad texterna kunde säga. I övrigt har båda haft en lika stor del i samtliga kapitel och arbetat både som författare och korrekturläsare.

5. Analys

I detta avsnitt kommer den insamlade empirin analyseras och presenteras utifrån de teoretiska perspektiv som valts. Analysen är uppbyggd på fyra avsnitt med två dikotomier som huvudrubriker. Dessa är omhändertagande som problem med underrubriken den inkompetenta socialtjänsten, följt av omhändertagande som lösning med underrubriken den kompetenta socialtjänsten.

5.1 Omhändertagande som problem

Medierna har en betydande makt när det kommer till att framställa hur situationen kring ett fenomen ser ut (Pettersson & Pettersson 2011). Detta kan därför antas gälla även när de beskriver hur situationen kring omhändertagande av barn ser ut. Texterna kan exempelvis

framställa omhändertagande som något nödvändigt, att det funnits ett starkt behov för barnets bästa och att detta kan förbättra möjligheterna för den unge. Men texterna kan också problematisera och kritisera omhändertagandet, vilket utifrån det material vi analyserat sker i betydligt större utsträckning. Vården framställs vid dessa omständigheter som bristfällig och undermålig och i de få fall barn får komma till tals kring omhändertagandet är det sällan något positivt utronas. Ett exempel är från ett omdebatterat fall kring barngiftermål där en fjortonårig flicka blev tvångsplacerad mot sin och familjens vilja, i artikeln framställer flickan vården på följande sätt.

Kontrasten är total mot LVU-hemmet, berättar hon, där hon bodde, tillsammans med andra omhändertagna flickor. Där blev hon slagen och erbjuden droger.

- Det var som döden att bli placerad där, de sa att de tog mig för de ville skydda mig, säger hon och fortsätter:

-De slog mig på magen eftersom jag var gravid och var inte alls bra. Alla hade hemska bagage och visade mig hur man röker hasch och hur man skulle rulla cigaretter. Jag förstod inte vad jag gjorde där. (Expressen 2017-06-13)

Omhändertagandet porträtteras här som skadligt, där barnet tydligt framställs som offret i sammanhanget, trots att det enligt socialtjänstens utredning varit nödvändigt att genomföra ett omhändertagande. Även om inte socialtjänsten direkt anses vara några förövare i just denna artikel, så blir ändå resultatet av det genomförda omhändertagandet negativt. Utdraget är ett exempel på hur medierna använder sig av *intensifiering* för att locka uppmärksamhet till texten, detta gör berättartekniken genom användandet av starka begrepp och att med eftertryck framhäva de aspekter av händelsen som ökar intresset för storyn i sin helhet. Detta påverkar hur allmänheten ser på omhändertagandet samt det arbete som myndigheterna gör (Strömbäck 2000 s. 157). I de texter denna studie undersökt skildrar man främst omhändertagandet som något destruktivt där konsekvensen blir att barnet far illa och vårdas i förhållanden som är nästintill inhumana. Detta exemplifieras även i utdraget nedan där Expressen (2016-01-13) beskriver hur barn blir inlåsta i isoleringsceller:

Allt yngre barn tvångsvårdas på statliga ungdomshem. Nu avslöjar Ekots reporter Daniel Velasco att även de yngsta barnen blir inlåsta i isoleringscell. I rummen, som är små till ytan, finns inga möbler, bara en galonmadrass. (...) Enligt lagen ska isolering bara användas i extrema situationer - om någon är väldigt våldsam. Men förra året användes isoleringsrummet 787 gånger. Isolering kan vara upp till 24 timmar.

Barnen blir ibland inlåsta i bara underkläderna. (Expressen 2016-01-13)

Enligt socialkonstruktivismens första och mest grundläggande antagande är ingen kunskap sann eller självklar, av intresse är i stället hur denna kunskap produceras och vilka aspekter som framhävs (Burr 2003, s. 2–5). Den kunskap som produceras av media kring omhändertagande är att trots att socialtjänsten bedömt att dessa barn är i behov av vård, så framställs den efterföljande samhällsvården som otillräcklig och fördärvlig. Texten genomsyras av en vilja att framställa behandlingen som bristfällig vilket, utifrån begreppet *priming*, driver fram ett likartat tankemönster hos läsaren och påverkar hur individen sedan samtalar kring ämnet i vardagen (Strömbäck 2000, s 207–208). Man missar att belysa de aspekter av omhändertagandet där något positivt skett och uppmärksammar främst de negativa omständigheterna kring omhändertagandet samt den efterföljande behandlingen. Denna gestaltning av fenomenet kan leda till att läsaren reproducerar textens argumentation och samtalar kring myndigheters arbete utifrån samma negativa beskrivning (Burr 2003; Strömbäck 2000). Texten nedan är från Helsingborgs Dagblad (2016-06-15) med rubriken “När folkhemmet struntar i sina barn” där artikeln avslutas med följande beskrivning kring samhällsvården av barn:

Att nioåringar och självmordsbenägna ungdomar sätts i isoleringscell är bortom ovärdigt. Att misslyckanden återkommer gång på gång visar på grundläggande ofärdigheter i folkhemsbygget. Eller, för att använda en liknelse i tiden, det är ett folkhem i betaversion. Det ser bra ut, men fungerar inte riktigt som tänkt (Helsingborgs Dagblad 2016-06-15).

Man konstruerar även här en bild av omhändertagandet, den efterföljande vården och det professionella arbetet som ett misslyckande. Texten har ett barnperspektiv där syftet är att framställa barnen som offer och myndigheternas arbete som otillräckligt. Vad texterna missar att belysa och något man som läsare även ska ha i åtanke är att det existerar en bakomliggande anledning och problembild som gör att dessa individer är i behov av vård. Detta framhävs inte eftersom texten inte har som intention att betona varför dessa barn är i behov av vård, utgångspunkten ligger snarare i att poängtera vad som går fel i den behandling som genomförs. Utifrån detta kan man diskutera kring hur mediedagordningen (Lindgren 2012) påverkar essensen i texten. Om agendan är att framställa allt som går fel kring omhändertagandet får läsaren, bland annat, inte erfara allt det arbete som socialtjänsten gjort

innan behandlingen påbörjas. Texten missar på så sätt aspekter av omhändertagandet som kunde bidragit till en mer nyanserad bild av fenomenet.

Den skepticism som framkommer gentemot tvångsvård och den omhändertagnas efterföljande behandling fortsätter på ett annat spår, här beskriver texterna hur barn slussas omkring på boenden med inkonsekvent vård som följd. Tidningarna lyfter fram att vården sällan avslutas, planeras dåligt och i många fall har en negativ inverkan på barnen. I en av artiklarna, där man diskuterar problematiken kring att en flicka blivit flyttad mellan 33 olika hem under kort tid, får en anställd vid socialstyrelsen förklara varför detta skett:

– Vi känner till att det tyvärr inte finns tillräckligt god vård för barn som behöver både hälso- och sjukvård och socialtjänst på en gång. Då kan det också bli många omplaceringar, för hur man än letar hittar man inte den vårdform som barnet behöver, säger Pär Alexandersson, utredare vid Socialstyrelsen.

Han anser att det kan finnas risker med att barn flyttas runt mellan olika vårdformer och familjehem men att det också kan utgöra en risk att låta ett barn stanna kvar på ett ställe där vården och omhändertagandet inte fungerar väl för barnet (Helsingborgs Dagblad 2017-02-13).

Utifrån denna beskrivning konstrueras en uppfattning av att oavsett hur vårdapparaten agerar så kan det ha en negativ inverkan på barnet. Texten diskuterar mer frekvent vad som kan gå, eller har gått fel, i stället för att framhäva vad som eventuellt kan gynna barnet. Läsaren av detta material får en kort inblick i en komplex värld där behandlingen och Statens Institutionsstyrelse framställs som undermålig. Ifall man utgår ifrån teorin *priming* finns det en överhängande risk att en läsare av dessa texter påverkas att diskutera behandlingen utifrån samma tankemönster, speciellt om man inte redan har adekvat kunskap kring det beskrivna området. Läsarens uppfattning om tvångsvård och dess behandling kommer att förskjutas i den riktning som texten framhäver och nästkommande gång hen samtalar om tvångsvård utgår hen ifrån det material som lästs (Strömbäck 2000, s. 209).

En anledning till att barn slussas runt på olika boenden är att det ofta finns väldigt många aktörer som antingen beslutar, vårdar eller förvarar. Detta är något som även lyfts fram i texterna och som pekats ut som en del i den bristfälliga vården. Intressant att belysa är att dessa aktörer förblir förhållandevis anonyma och aldrig får chans att besvara den kritik som lyfts fram i texterna. Texten framhäver de problem som har uppstått i eller på grund av

vården, men de som utfört den får ofta inte uttala sig. Nedan beskriver man ytterligare problematiken av att barn slussas mellan boenden och behandlingsformer:

Några utreder, andra beslutar, ännu fler tolkar, tycker, vårdar - eller bara förvarar. Utredningar blir inte färdiga, för att Josefin ska flytta, Behandlingar påbörjas inte, för att man inte vet vart Josefin ska flytta. Jag ser inte planen. Ingen plan för hur Josefins trauman ska behandlas. Ingen plan när hon som störd tvååring placeras i familjehem i förhoppning att hon ska läka. Men hur? Placering nummer femton är ett HVB-hem i Borlänge. Josefin är fortfarande nio år (Aftonbladet 2016-07-21).

Detta är ett slående exempel på mediernas dramaturgiska retorik och hur den kan påverka läsaren. För att göra berättelsen mer levande och ge läsaren någonting att identifiera sig med har man använt personifiering i texten utifrån flickan "Josefin", som här får ge uttryck för hur omhändertagande och svensk samhällsvård faller samman. Genom denna metod får läsaren någonting att relatera till och ett namn att lära känna personen utifrån, vilket gör det beskrivna fenomenet mer intressant att läsa. Denna berättarteknik påverkar läsaren och budskapet som texten vill leverera (Strömbäck 2000, s. 156–157). När man samtalar om omhändertagandet och den efterföljande behandlingen på detta sätt konstrueras en generell bild av att även om det finns ett behov av både omhändertagande och vård, så är insatserna oftast otillräckliga. En skepticism gentemot hela processen byggs upp där tidningarna ideligen ifrågasätter om det finns tillräcklig kompetens, kunskap och resurser för att ta hand om dessa barn på ett adekvat sätt. När vården misslyckas så fallerar hela syftet med omhändertagandet och texterna producerar en bild av att barnet mår sämre av att omhändertas. I vissa fall framställer texterna det dessutom som om samhällsvården varit med och direkt skapat det sociala problemet vilket exemplifieras i en fortsättning på utdraget från Aftonbladets (2016) artikel om "Josefin":

Historien om Josefin pågår medan du läser: rymningar, dödslängtan, förtvivlan. Ingen vet längre om Josefin från början hade diagnoser som förklarar det katastrofala haveriet. Eller om det är samhällsvården som skapat situationen (Aftonbladet 2016-07-21)

Intressant att belysa här är att tvångsvård och den behandling som följer är något som väldigt få personer har insikt i, vilket gör fenomenet abstrakt och svårt att förstå för läsaren. En berättarteknik för att förenkla materialet är *konkretisering*, vilket sker i dessa texter genom att man använder ett specifikt fall som förklaringsmodell för tvångsvården. I stället för att

förklara hur hela apparaten kring tvångsvård fungerar väljer man ut en särskild mer konkret händelse för att göra fenomenet mer greppbart och lättare att förstå för den som läser texten (Strömbäck 2000, s. 157). Vad man konstruerar genom denna konkretisering av fenomenet är att vi har en behandling av omhändertagna som inte fungerar i samhället. När medierna som påtryckargrupp i samhället hävdar att samhällsvården är skadlig och problematisk riskerar denna syn att reproduceras i samhället. När behandling av omhändertagna beskrivs ur detta perspektiv bidrar det till att människor samtalar kring samhällsvården som en direkt skapare av sociala problem (Ejnoes & Kristiansen 2002, s. 80).

5.1.1 Den inkompetenta socialtjänsten

Något som visat sig är att den empiri vi samlat in främst framställer socialtjänsten på ett ofördelaktigt sätt. Det är framförallt då ett omhändertagande framställs i negativ dager som socialtjänstens roll i sammanhanget är mer påtaglig i texten. Detta till skillnad från de få gånger som ett omhändertagande anses vara positivt. Gestaltningen av socialtjänsten är mer framträdande i de negativt framställda beslut som tas samt de konsekvenser som skett, och tidningarna framställer främst socialtjänsten och socialarbetare som inkompetenta och i vissa fall rentav klumpiga. Ett exempel är från en nyhetsartikel publicerad i Dagens Nyheter (2016) angående hedersrelaterat våld där texten tydligt ifrågasätter socialtjänstens arbete.

I båda fallen har socialtjänsten först omhändertagit flickorna enligt LVU, lagen om vård av unga, och placerat dem i boenden skilda från sina familjer. Redan efter några dagar har man dock fokuserat helt och hållet på att få flickorna att flytta tillbaka till sina familjer, trots att de uttalat stark rädsla, inte bara för att bli slagna, utan också dödade (Dagens nyheter 2016-06-23).

Genom olika sätt att beskriva arbetet med omhändertagande av barn konstrueras en bild av att gemene man möjligen bör ifrågasätta hur socialtjänsten agerar och ifall de har tillräcklig kompetens för att utföra sitt arbete. Barnet framställs som offret i sammanhanget och socialtjänsten tillsammans med familjen får rollen som förövare, då de beslutar att inte omhänderta barnen. Vad som för denna analys även är intressant att belysa är hur retoriken i denna nyhetsartikel är uppbyggd. De som har negativa åsikter gentemot socialtjänsten får först komma till tals kring vad som gått fel, därefter beskriver texten vad som skett, följt av fler kritiska synpunkter från olika aktörer utanför socialtjänsten. Dessa ofördelaktiga åsikter innehar lejonparten av artikelns argumentation. I följande utdrag fortsätter olika argument

gentemot socialtjänstens kompetens presenteras och är ytterligare ett exempel på hur kritiken av socialtjänsten byggs upp:

I anmälningarna till IVO skriver kvinnors nätverk att socialen brister i riskbedömningarna, att de kränker flickorna genom att inte tro på dem, att de skuldbelagt dem och att de inte har tillräckliga kunskaper i hedersrelaterat våld och förtryck (Dagens nyheter 2016-06-23).

Det resultat som både Ayre (2001) och Gibelman (2004) presenterat styrks av den empiri vi analyserat, nämligen att medierna frekvent gestaltar socialtjänsten som klumpiga, inkompetenta eller ansvarslösa. Ingen artikel i den empiri studien undersökte berömmar socialtjänsten eller det arbete som utförts av denna myndighet. Något som är värt att belysa utöver den kritik som framförs är att socialtjänsten först får bemöta kritiken i relativt korta ordalag i slutet av texterna. I den artikel som precis nämnts kring hedersrelaterat våld får socialtjänsten avslutningsvis följande utrymme i texten:

Per-Ove Mattsson, chef för socialtjänsten i Farsta, anser inte att det handlar om någon generell kompetensbrist, utan snarare om brister i kommunikation. (Dagens nyheter 2016-06-23)

Genom denna retoriska uppbyggnad av artikeln blir det främsta budskapet att socialtjänstens arbete är otillräckligt och att socialsekreterarna inte har tillräckligt hög kompetens för att utföra det arbete som de är ansvariga för. Även om detta handlar om ett specifikt område, hedersrelaterat våld, så konstruerar texten ändå en bild av att man bör misstro socialtjänstens sakkunskap i stort. Socialtjänstens argument får i alla texter lite plats, vilket gör att den sidan av argumentationen inte framkommer i samma utsträckning som den kritik som framförs. Detta kan självklart bero på de rigida sekretessregler som omger omhändertagandet, men vad som ofta inte diskuteras är att detta påverkar konstruktionen av fenomenet i media. När kritiken gentemot socialtjänsten får större utrymme än de motargument socialtjänsten har, så blir läsarens tankemönster påverkat i samma riktning som kritiken (Strömbäck 2000, s. 207–208) Det finns även, som ovan nämnt, exempel där texterna framställer socialtjänsten som direkt slarvig och inkompetent. Följande utdrag är från ett fall där socialtjänstens fax fallerade, vilket en artikel publicerad i Dagens Nyheter framställer på detta sätt:

Så händer det igen. Det kan inte vara så att myndigheter som har hand om akuta

ärenden saknar teknik som alla andra medborgare har. Det är oacceptabelt och slarvigt. Vissa ärenden handlar om liv och död och då måste man försäkra sig om att det finns system där meddelanden kommer fram med 100 procents säkerhet (Dagens nyheter 2017-02-10).

Denna nyhetsartikel, som många andra, genomsyras av en tydlig skepsis gentemot socialtjänstens och andra myndigheters kompetens och arbete. Språkbruket "Så händer det igen" är ett tydligt ställningstagande gentemot socialtjänstens och dess anställdas yrkesduglighet där texten antyder att detta är något som ideligen sker. Berättartekniken *intensifiering* används i texten genom att lägga till laddade och intensiva ord som "liv och död" samt att konstatera att något är oacceptabelt ger man texten mer uppmärksamhet, vilket påverkar läsarens bedömning av det som beskrivs (Strömbäck 2000, s. 157). Uppbyggnaden av artikeln är snarlik de tidigare texterna där artikeln inleds med att konstatera att ett misstag gjorts och därefter tar in argumentation från individer som får ge negativa synpunkter på socialtjänstens arbete.

5.2 Omhändertagande som lösning

Att det är samhällets uppgift att ta hand om och skydda barnet är man i många av texterna enig om. Texterna låter barnombudsmän framträda och beskriver en bild av att det är de vuxnas ansvar att se till att barnen får vad de behöver, det vill säga adekvat skydd.

Omhändertagande i dessa texter beskrivs många gånger som ett hjälpmedel och en skyldighet att använda sig av när ett barn far illa. Utdragen poängterar vikten av att ha ett fungerande samhällssystem där barn i största möjligaste mån ska ha en hälsosam uppväxt och miljö. De är dock inte eniga om hur detta samhällssystem ska se ut. Följande utdrag är från Aftonbladet (2016-05-25) med rubriken "Flickans försvinnande visar på brister" där man problematiserar den existerande LVU-lagen:

Barn i samhällsvård är en bortglömd grupp. Förra året kom en 1300 sidor lång statlig utredning med förslag som innebär en skrotning av nuvarande LVU, som inte är rättssäker och inte har barnperspektiv. Barn vet inte sina rättigheter. (...) Det var den andra gigantiska utredningen om LVU på sex år, just inga förändringar har genomförts - än. Och vi får väl se. Fredrik Malmberg konstaterar: "Barnfrågor vinner man inga val på." (Aftonbladet 2016-05-25)

Texten beskriver i detta fall hur lagen och samhällsvården brister i sin uppgift att skydda de barn som är i behov av stöd och vård. Övriga aktörer lämnas utanför och kritiken är allmänt formulerad för att belysa ett problem som existerar men har stor komplexitet. Texten presenterar problemet och konstruerar här en bild av att det är lagen som är otillräcklig. Barnen framställs som offer och socialtjänsten hamnar utanför ramarna i denna argumentation, förövaren i denna artikel blir snarare det samhällssystem vi har. I en annan artikel från Aftonbladet (2017-02-13) för man en diskussion som antyder att vi inte tar tillräckligt väl hand om de barn som det riskerar att gå illa för:

-Jag tycker inte vi tycker att barn är lika viktiga som vuxna, lika värdefulla. Alla säger att barn är det viktigaste vi har. Än så länge är det en munnens bekräftelse. Vi vet vilka barn det riskerar att gå dåligt för, men vi väntar och ser (Aftonbladet 2017-02-13).

Detta utdrag understryker bilden av att vi har ett samhällssystem som inte räcker till för att skydda individen när den är i behov av det. Detta är intressant ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv då kunskap om ett fenomen produceras genom sättet man beskriver och pratar om det. Om bilden av ett system som inte fungerar som det ska är den bild som visas upp och belyses mest är det också denna bild vi senare kommer att kalla kunskap om fenomenet (Burr 2003). Vad som även är intressant att analysera är artiklarna i vissa fall konstruerar omhändertagandet i sig som en nödvändig lösning på sociala problem. I dessa situationer blir barnen förövare i sammanhanget och när socialtjänsten väljer att inte omhänderta dessa barn utsätts de för kritik. Ännu en gång riktas rampljuset mot en socialtjänst som av till synes oförklarliga anledningar väljer att inte omhänderta när nöden kräver det. I dessa fall beskrivs barnen som kriminella och farliga individer där tvångsomhändertagande bör beslutas mer frekvent, inte för att skydda barnen själva, utan snarare för att skydda övriga samhället. Expressen (2017-02-25) framställer följd effekterna av ungdomskriminalitet på följande vis:

Varför ska andra barn och invånare i dessa stadsdelar tvingas leva med hotet att bli slagna eller rånade av unga gängkriminella? Varför ska butiksägare behöva tolerera ständiga snatterier? (Expressen 2017-02-25)

Budskapet är tydligt, samhället behöver skyddas från dessa ungdomar och i gestaltningen av hur detta ska lyckas är tvångsomhändertagande med hjälp av lagen om vård av unga ett redskap som med jämna mellanrum föreslås. Det existerar en motsägelsefullhet hos medierna

där man ena sekunden framställer omhändertagandet som något av ondo och andra sekunden skriker efter och framhäver behovet av fler omhändertagande i samhället. Dessa texter missar ofta att belysa den komplexitet som finns kring omhändertagande och att det finns flera aspekter man måste ta hänsyn till. För att göra omhändertagande mindre abstrakt påverkas texten av berättartekniken *konkretion* (Strömbäck 2000, s. 161), detta görs genom att ge läsaren specifika händelser som får belysa omhändertagandet. Texten konkretiserar inte en bild av det finns barn i samhället som är i behov av vård för att de utsätts för övergrepp, i stället ligger fokus på att avsaknaden av omhändertagande leder till att andra barn blir hotade och att butiksägare blir utsatta för snatteri. Texten förenklar omhändertagande och den komplexitet som omger det och framställer det som en lösning på ungdomskriminalitet. Det finns en subtil och hårfin linje mellan att besluta om tvångsomhändertagande och att nöja sig med frivilliga insatser, vilket speglas i att socialtjänsten kan få kritik oavsett vilket beslut den tar. I detta fall, när tvångsomhändertagande inte genomförts, är budskapet att socialtjänsten måste ta större ansvar. Texten undviker att beskriva den omfattande problematiken och inkludera alla aspekter av omhändertagandet. När debatten kring ungdomskriminalitet konstrueras är tonen ofta hård och socialtjänsten undgår inte att stå i skottgluggen i dessa fall heller. Följande utdrag är från Dagens Nyheter med rubriken “Tonårspojkar bakom brutal rånvåg”, där man diskuterar hur samhället ska gå till bukt med ungdomskriminaliteten. Kammaråklagare Liselotte Nilsson intervjuas och får framföra sin syn på socialtjänstens arbete:

Parallellt har hennes kollega Liselotte Nilsson kämpat för att få bort flera andra av de misstänkta från gatan. Även här har Solna tingsrätt nekat häktning och socialtjänsten sagt nej till omhändertagande. (...) – Jag tycker inte att socialtjänsten tar problemen på tillräckligt allvar. Det är deras ansvar att en betryggande övervakning sker om det finns risk för att en ungdom begår brott, säger Liselotte Nilsson (Dagens Nyheter 2017-03-09).

När socialtjänsten har beslutat om frivilliga insatser trots att kriminalitet varit en del av barnets sociala problematik får de ofta kritik för att inte ha genomfört ett tvångsomhändertagande. Den retorik som används leder än en gång till att socialtjänsten främst framställs i negativ dager. Det diskursiva mönster, det vill säga det accepterade sättet att samtala eller berätta om ett givet fenomen, som skapas kring socialtjänsten leder till att vi har en samhällsbild där en myndighet framställs som inkapabel att ta rätt beslut. Det är en stor

risk att läsaren av detta material reproducerar en konstruerad bild av omhändertagande och socialtjänsten som inte nödvändigtvis överensstämmer med verkligheten. Textens konstruktion av socialtjänstens oförmåga att fatta ett acceptabelt beslut leder till att läsaren använder samma sätt att samtala och framställa fenomenet (Ejnoes & Kristiansen 2002, s. 80). Ännu en gång är det först i slutet av artikeln som socialtjänsten får bemöta kritiken och ge sin version av varför de inte beslutat att tvångsomhänderta fler av dessa ungdomar:

-Jag förstår mycket väl att polis och åklagare blir upprörda. Men lagstiftningen har inte gett oss i uppdrag att se till samhällsskyddet. Det vi ska göra är att ge vård utifrån individuella behov, säger Ann Gardenström, enhetschef på utredningsenheten barn- och ungdom i Hässelby-Vällingby (Dagens Nyheter 2017-03-09).

Konstruktionen av texten gör att oavsett om argumentet som enhetschefen använder är fullt legitimt, så är socialtjänsten i en tydlig försvarsställning. De måste ständigt stå till svars för att någonting destruktivt har skett, vilket leder till att även om beslutet varit korrekt ur laglig standpunkt, så utsätts de ändå för kritik när det blivit negativa konsekvenser. Någonting som vi presenterade i problemformuleringen som ytterligare spår på denna problematik är att socialarbetare är styrda av offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400) och därför inte kan uttala sig om specifika fall. Detta gör att socialtjänstens åsikter och motiveringar ofta inte når ut till allmänheten och missar chansen att influera hur tidningarna konstruerar verkligheten kring omhändertagande.

5.2.1 Den kompetenta socialtjänsten

När vi i empirin söker efter en beskrivning av den kompetenta socialtjänsten är det sällan den går att finna. En artikel som dock bryter mönster och framställer socialarbetare som offer är från Expressen (2016-08-05) där texten konstruerar en bild av en kompetent socialsekreterare som blir utsatt för hot på grund av det arbete hon är anställd för att genomföra:

Det sattes eld på hennes arbetsplats och på hennes bil vid hemmet, hon hängdes ut på nätet som barntjuv, hon blev fasthållen och hotad. Hon tvingades gå under jorden och sälja sitt hus. Allt detta för att hon hade skött sitt jobb som socialsekreterare (Expressen 2016-08-05).

Intensifieringen i detta utdrag och i början av artikeln är framstående, texten målar upp en levande bild med laddade ord som “barntjuv”, “hot” och “gå under jorden” för att beskriva det hemska som socialsekreteraren fått utstå på grund av det hon gjort i tjänst (Strömbäck 2000, s. 157). Problembilden i denna artikel är avvikande, det är inte socialarbetarens insats eller omhändertagandet i sig som konstrueras negativt, i stället är det arbetsgivaren och kommunen som framställs som förövaren i sammanhanget. Detta perspektiv på omhändertagandet och aktörerna runt omkring är ovanlig i den empiri vi studerat, texten beskriver en socialtjänst där socialsekreterarna är kompetenta men cheferna är undermåliga. Trots att den enskilda socialarbetaren framställs som duglig är det fortfarande en beskrivning av ett dilemma där chefer och arbetsgivare på socialtjänsten kritiseras, vilket exemplifieras i nedanstående utdrag där Expressen (2016-08-05) presenterar en studie från Akademikerförbundet SSR:

Enligt en studie från Akademikerförbundet SSR, genomförd av Novus i år, överväger sju av tio socialsekreterare att lämna yrket. I undersökningen framgår det även att hälften av alla socialsekreterare är osäkra på, eller inte litar på, att arbetsgivaren gör vad som krävs för att förebygga hot och våld (Expressen 2016-08-05).

Det som fältarbetare i tjänst gör framställs alltså som kompetent och nödvändigt, men de får inte tillräckligt med understöd från chefer och arbetsgivare för att kunna utföra sitt arbete. Trots att man konstruerar en bild av en kompetent socialarbetare så ger texten en beskrivning av att socialtjänsten i stort är splittrad och att de anställda inte har tillräckliga förutsättningar för att utföra de omhändertagande som enligt ovanstående artikel är nödvändiga. De få gånger texterna beskriver ett lyckat omhändertagande är det sällan socialtjänstens arbete framhävs. Det som i stället framkommer är att beslutet av ett omhändertagande tas av en domstol och texten undviker att gestalta socialtjänsten som en drivande aktör i sammanhanget. En anledning till detta kan vara att det existerar ett begränsat utrymme i den publicerade texten, vilket kräver att medierna använder sig av berättartekniken *förenkling*. Det invecklade måste framställas enkelt och koncist och en effekt av denna berättarteknik är att komplexitet och nyanseringar reduceras i artiklarna (Strömbäck 2000, s. 159). Detta resulterar i att socialtjänstens ofta rigida arbete bakom beslutet inte framkommer. Följande artikel, publicerad i Helsingborgs Dagblad, presenterar ett lyckat omhändertagande där texten väljer att framhäva förvaltningsrättens beslut i stället för det utredningsarbete som socialtjänsten genomfört:

Det var en orosanmälan från en tidigare skola som gjorde att myndigheterna till slut kunde ta tag i problemen. Hen visade vid undersökning upp ärr på ryggen som kan härröra från misshandel.

16-åringens föräldrar hävdar att det inte alls förekommit något förtryck av 16-åringen. Man tillbakavisar alla anklagelser och menar att det var 16-åringen som betedde sig olämpligt.

Förvaltningsrätten finner dock att 16-åringens berättelse är den trovärdiga i sammanhanget och hen är nu placerad för vård. Bland annat lider 16-åringen av stora sömnsvårigheter som kan vara spår efter den psykiska misshandeln. (Helsingborgs Dagblad 2016-11-15)

Detta konstruerar bilden av socialtjänsten som en passiv kraft i de fall ett omhändertagande framställs som något positivt eller nödvändigt. I artikeln är socialtjänstens roll i omhändertagandet inte beskrivet, i stället väljer texten att lägga fokus på förvaltningsrättens slutgiltiga beslut i frågan. Man skriver att 16-åringen lider av stora sömnsvårigheter efter den psykiska misshandeln, men inte någonstans framkommer det vem som utrett och skapat underlag för det vårdbehov som barnet har. Socialtjänsten hamnar på så sätt i skymundan av det beslut som förvaltningsrätten tagit i frågan. Reid & Misener (2001) beskriver vikten av att en verklighetsförankrad bild ges, särskilt för att de personer som aldrig eller sällan kommer i kontakt med socialtjänsten ska få en så nyanserad bild av myndigheten som möjligt. När socialtjänsten i stället entydigt beskrivs ur en ofördelaktig synvinkel och inte framställs de gånger deras arbete och utredningar haft positivt utfall, är risken stor att den negativa synen på socialtjänsten reproduceras och blir en allmängiltig sanning (Reid & Misener, 2001). Den kompetenta socialtjänsten är alltså svår att hitta en beskrivning av i empirin. Vissa artiklar för fram mer objektiva beskrivningar av det som skett, ett exempel är från en artikel Expressen (2017-01-19) publicerat där man skildrar en händelsekedja om en pojke som omhändertas på grund av för mycket datorspelande:

Tonåringen har varit föremål för en rad olika insatser-utan resultat. Socialnämnden vill se att han blir föremål för vård enligt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Uppfattningen delas av Förvaltningsrätten, som anser att tonåringens hälsa och utveckling har skadats. (Expressen, 2017-01-19)

I denna text beskriver man på ett neutralt sätt att ett omhändertagande genomförts och anledningen till det. Detta är en av få artiklar vi fann som överhuvudtaget lyfte fram ett omhändertagande utan att ta ställning till om detta haft negativa eller positiva konsekvenser. Tidningen beskriver händelsen och passar även på att påpeka, liksom ovanstående citat från Helsingborgs Dagblad, att det är förvaltningsrätten som är den drivande kraften när ett omhändertagande anses väl genomfört. Frågan man kan ställa sig utifrån dessa texter är ifall en kompetent socialtjänst överhuvudtaget existerar?

6.0 Avslutande diskussion

I denna studie har syftet varit att belysa hur svenska tidningar konstruerar bilder av socialtjänstens arbete med omhändertagande av barn. Frågeställningarna har kretsat kring hur tidningarna framställer omhändertagandet, vems perspektiv som framhävs i texterna och vilka som framställs som offer kontra förövare i dessa texter.

I de texter som analyserats i denna studie är barnen en ständigt återkommande faktor, både i form av offer som måste skyddas, men även som förövare där de snarare beskrivs som farliga och bör omhändertas i syfte att skydda samhället. En intressant aspekt som framkommit efter analysen i detta arbete är att den utpekade syndabocken i denna konstruktion alltid är socialtjänsten, som alla gånger något går fel bör stå till svars. Detta är något som överensstämmer med den tidigare forskning vi tog del av från Ayre (2001) i förberedelserna för detta arbete.

Det fanns en större andel artiklar där medierna konstruerar en bild av den inkapabla socialtjänsten som går till handgripligheter innan ett ärende är utrett på det sätt som texterna anser vara rätt. Man skulle kunna använda sig av det gamla uttrycket "you're damned if you do, you're damned if you don't" som betyder att hur du än väljer att handla kommer detta alltid att skapa problem och motsättningar. Detta visar sig tydligt då socialtjänsten ofta får stark kritik, även då ett omhändertagande uteblir och texterna framhäver de fall då ett omhändertagande ändå skulle ha varit den mest lämpade insatsen. Få gånger i detta arbetes empiri har vi hittat en beskrivning av ett korrekt omhändertagande. Det korrekta omhändertagandet står oftast förvaltningsrätten för i texterna, trots att denna domstol är med

och dömer i samtliga fall kring omhändertagande. Både i de fall medierna anser är väl utförda, och de som fått allra skarpast kritik.

Inom den mediala diskussionen kring omhändertagande av barn upplevde vi efter att ha analyserat det empiriska materialet att det fanns en mer framträdande beskrivning av tvång och splittring av familjer som ett resultat av socialtjänstens omhändertaganden. I vår analys framkom ett tydligt mönster då texterna ofta var uppbyggda med en beskrivning av vad tidningarna ansåg vara problemet, följt av en rad olika aktörer som fick uttala sig. Det är dock sällan barn med olika typer av erfarenhet av socialtjänsten själva får göra sig hörda och berätta om sitt perspektiv av omhändertagandet. Detta kan leda till en bild av att barnens perspektiv inte är intressant och därför inte heller tillräckligt viktigt att ta i beaktande i arbetet med omhändertagande av just barn. I stället framträder barnen enbart i texter som handlar om felaktiga behandlingar som ett resultat av omhändertaganden, vilket enbart är med och konstruerar en negativ bild. Ingen gång får läsarna se ett barn som dragit fördel av ett utfört omhändertagande. Detta urval av personer med negativa erfarenheter som får framträda i texterna hjälper till att upprätthålla den konstruerade bild som visar att omhändertagande generellt sätt är något av väldigt negativ innebörd. Med hjälp av de retoriska knep som presenterats från medielogiken (Strömbäck 2000, s. 157) konstruerar man enligt socialkonstruktivismens alla regler (Burr 2003 s. 2–5) en bild av socialtjänstens arbete kring omhändertagande av barn som ett fenomen som till största delen fungerar väldigt dåligt.

Som nämnts i diskussionen är socialkonstruktivismen en teori som visar att det som sänds ut och reproduceras är en skapare av det människor anser sig ha kunskap om (Burr 2003, s. 2–5). Även om det enligt socialkonstruktivismen sällan finns något som är sant eller giltigt finns det ändå ett intresse att undersöka de faktorer som kan leda till att människor anser sig veta något om ett visst fenomen. Det är att undersöka denna konstruktion som varit syftet i detta arbete. Detta har varit av ett stort intresse då vi är medvetna om att vissa människor i vårt samhälle aldrig har varit i personlig kontakt med socialtjänsten och dess insatser. Ett möjligt scenario är att man som förälder har problem med sitt barn, men inte är tillräckligt upplyst om de funktioner socialtjänsten kan bistå med, utan är i stället är rädd för att socialtjänsten ska omhänderta barnen. Detta är en risk då Reid och Misener (2001) kommit fram till att det är en större risk att någon som inte varit i direkt kontakt med ett fenomen reproducera den bild som konstruerats av någon annan.

Efter detta arbete har vi funderat på möjliga lösningar för att konstruera en så verklighetsnära och nyanserad bild som möjligt av socialtjänstens arbete. Som vi nämnt i både problemformulering och analys är en av anledningarna till problematiken Offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400). Socialtjänsten kan på grund av denna lag inte uttala sig om specifika ärenden, varken negativt eller positivt. Anledningen till att en rapportering kring väl utförda omhändertaganden saknas kan därför vara att de inblandade människorna i dessa gynnsamma fall inte har någon vinning av att söka sig till medierna för att berätta sin historia. Det skulle alltså möjligen vara på sin plats att socialtjänsten själva tar ansvar för att föra fram de positiva aspekterna i sitt arbete. Vårt förslag efter detta arbete skulle exempelvis varit att socialtjänsten med jämna mellanrum sammanställer en anonymiserad rapport som bygger på utvärderingar av omhändertagande. Detta hade skapat en plattform för socialtjänsten att dela med sig hur många fall som har avslutats med positivt utfall. En dialog mellan media och socialtjänsten där man för fram detta material skulle kunna hjälpa att ge en mer nyanserad bild av omhändertagande av barn.

Vad vi hoppas är att denna undersökning, som analyserar på vilket sätt tidningar konstruerar en bild av ett fenomen, ska kunna vara ett första avstamp till en mer omfattande undersökning i framtiden. Det underlag som produceras i denna studie kan förhoppningsvis vara till hjälp när forskare i framtiden vill genomföra exempelvis intervjuer eller en mer omfattande innehållsanalys kring detta ämne. Den brist på tidigare forskning kring detta område vi upptäckte är en av anledningarna till att denna undersökning behövde genomföras på just detta sätt. Det är möjligt att det i framtiden skulle vara intressant och aktuellt att utifrån detta material undersöka hur den konstruerade bilden av omhändertagande av barn kan påverka enskilda individer som arbetar kring fenomenet.

Referenser

Andersson, Gunvor (2008) Barndomens placeringar och ungas tillbakablick. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr. 2, s. 76-96.

Ayre, Patrick (2001) Child Protection and the Media: Lessons from the Last Three Decades. *British Journal of Social work*, 31, s. 887–901.

Bryman, Alan (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Burr, Vivien (2003) *Social constructionism*. 2. ed. London: Routledge.

Cederborg, Ann-Christin & Karlsson, Yvonne (2001) Omhändertagande med barnets perspektiv. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr. 3, s. 163–179.

Dahlgren, Peter (1998) Meaning and/vs. Information in Media studies, *loisir et Société / Society and Leisure*, 21:1, 43–62.

Ejrnaes, Morten & Kristiansen, Sören (2002) Perspektiv på sociala problem i USA och Skandinavien. I: Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.

Forkby, Torbjörn (2005) Ungdomsvård som dokusåpa. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 1, s. 43–58.

Gaughan, Lorraine & Garrett, P Michael (2012) The ‘most twisted and unaccountable force in the state’? Newspaper accounts of social work in the Republic of Ireland in troubled times. *Journal of Social Work*, 12 (3), s. 267-286.

Gibelman, Margaret (2004) Television and the public image of Social Workers: Portrayal of Betrayal? *Social Work*, Vol 49, nr 2, s. 331–334.

Jørgensen, Marianne & Philips, Louise (2000) *Diskursanalys med teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Lindgren, Simon (2012) *Medielogik och medieetik flyttar online*. I: Lindgren, Simon (red.) *Nya medier och kommunikation*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Mattsson, Titti (1998) Barnets mening i LVU-processen. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr. 1, s. 45–57.

Petersson, Lars & Pettersson, Åke (2011) *Medier Samhälle Kommunikation*. Stockholm: Liber.

Reid, William & Misener, K Elizabeth (2001) Social work in the press: a cross-national study. *International Journal of Social welfare*, 10, s. 194–201.

SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*.

Skoog, Viktoria (2013) Barns upplevelser av instabil samhällsvård. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr. 1, s. 35–52.

Strömbäck, Jesper (2000) *Makt och Medier - En bok om samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar

Aftonbladet (2017-03-21) *Amerikansk modell kan öka tryggheten*

[<http://www.aftonbladet.se/senastenytt/ttnyheter/inrikes/article24588855.ab> Hämtat: 2017-04-25]

Aftonbladet (2017-02-13) *"Vi behöver en ny lag"*

[<http://www.aftonbladet.se/nyheter/a/WGQpK/vi-behoover-en-ny-lag> Hämtat: 2017-04-25]

Aftonbladet (2016-07-21) *Flickan bakom pansarglas*

[<http://flickanbakompansarglaset.story.aftonbladet.se/chapter/flickan-bakom-pansarglas/> Hämtat: 2017-04-25]

Aftonbladet (2016-07-15) *Barn far illa utan ny lag*

[<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/mariaehlinkolk/article23175206.ab> Hämtat: 2017-04-25]

Aftonbladet (2016-05-25) *"Flickans försvinnande visar på brister"*

[<http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/kerstinweigl/article22882616.ab> Hämtat: 2017-04-25]

Dagens Nyheter (2017-03-09) *Tonårspojkar bakom brutal rånvåg*

[<http://www.dn.se/arkiv/stockholm/tonarspojkar-bakom-brutal-ranvag/> Hämtat: 2017-04-25]

Dagens Nyheter (2017-02-10). *Faxstrul hindrade hjälp åt misshandlat barn*

[<http://www.dn.se/sthlm/faxstrul-hindrade-hjalp-at-misshandlat-barn/> Hämtat: 2017-04-25]

Dagens Nyheter (2016-06-23) *Socialtjänsten IVO-anmald*

[<http://www.dn.se/arkiv/stockholm/socialtjansten-ivo-anmald/> Hämtat: 2017-04-25]

Dagens Nyheter (2016-03-15) *Skenande kostnader för kraftigt ökad slutenvård*

[<http://www.dn.se/nyheter/sverige/skenande-kostnader-for-kraftigt-okad-slutenvard/> Hämtat: 2016-04-25]

Expressen (2017-03-09) *Teorin: Gängledaren lurades in i mordfälla*

[<http://www.expressen.se/nyheter/stockholm/teorin-gangledaren-lurades-in-i-mordfalla/> Hämtat: 2017-04-25]

Expressen (2017-02-25) *Även unga kriminella måste kunna stoppas*

[<http://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/aven-unga-kriminella-maste-kunna-stoppas/> Hämtat: 2017-04-25]

Expressen (2017-02-18) *14 år gammal, gift – och höggravid*

[<http://www.expressen.se/kvallsposten/14-ar-gammal-gift--och-hoggravid/> Hämtat: 2017-04-25]

Expressen (2017-01-19) *Omhändertogs efter att ha spelat datorspel*

[<http://www.expressen.se/nyheter/datorspel-slutade-i-tvangsvard/> Hämtat: 2017-04-25]

Expressen (2016-08-05) *Vem värnar barn i fara om priset är dödshot?*

[<http://www.expressen.se/ledare/sakine-madon/vem-varnar-barn-i-fara-om-priset-ar-dodshot/> Hämtat: 2017-04-25]

Expressen (2016-01-13) *Tioåring blev inlåst i en isoleringscell*

[<http://www.expressen.se/nyheter/tioaring-blev-inlast-i-en-isoleringscell/> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2017-02-13) *Flicka flyttad 33 gånger mellan olika hem*

[<http://www.hd.se/2017-02-13/flicka-flyttad-33-ganger-mellan-olika-hem> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-12-31) *Barn hämtades av polis – Bjuvs kommun får kritik av JO*

[<http://www.hd.se/2016-12-31/jo-kritik-efter-att-barn-hamtades-av-polis> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-11-15). *Utsattes för psykiskt och fysiskt våld.*
[<http://www.hd.se/2016-11-15/utsattes-for-psykiskt-och-fysiskt-vald> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-10-15a) *Allt fler barn tvångsomhändertags*
[<http://www.hd.se/2016-10-14/allt-fler-barn-tvangsomhandertags> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-10-15b) *Hon vann kampen om sina barn*
[<http://www.hd.se/2016-10-14/vann-kampen-om-sina-barn> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-10-05) *Syskon får inte vistas i hemmet*
[<http://www.hd.se/2016-10-05/syskon-far-inte-vistas-i-hemmet> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-08-15) *Mamma får rätt mot kommunen*
[<http://www.hd.se/2016-08-15/mamma-far-ratt-mot-kommunen> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-07-20) *Ingen återforening av syskon*
[<http://www.hd.se/2016-07-20/ingen-aterforening-av-syskon> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-06-15) *Ola Tedin: När folkhemmet struntar i sina barn*
[<http://www.hd.se/2016-06-15/ola-tedin-nar-folkhemmet-struntar-i-sina-barn> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-07-14) *Bebis svårt misshandlad*
[<http://www.hd.se/2016-07-14/bebis-svart-misshandlad> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-05-03) *Kritiserad dom om gatuspädbarn*
[<http://www.hd.se/2016-05-03/kritiserad-dom-om-gatuspadbarn> Hämtat: 2017-04-25]

Helsingborgs Dagblad (2016-04-21) *Ung kidnappare omhändertogs inte – nu misstänks han för nya brott*
[<http://www.hd.se/2016-04-21/ung-kidnappare-omhandertogs-inte--nu-misstanks-han-for-nya-brott> Hämtat: 2017-04-25]

Svenska Dagbladet (2017-01-17) *Fler ensamkommande pojkar i tvångsvården*
[<https://www.svd.se/fler-ensamkommande-pojkar-i-tvangsvarden/om/svenskt-flyktingmottagande> Hämtat: 2017-04-25]